

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף נו

אחד המערה: למדנו במשנה שיבם הבא על יבמתו בביאה גרועה כגון בשוגג בזנות באונס, או בהעראה - קנה. הגמרא מבארת מה הכח של הקנין בביאה גרועה [יש אומרים שהדיון בגמרא אינו על העראה שהיא נחשבת כביאה גמורה].

לדעת רב - קנה לכל דבר כולל לאכילת תרומה (אם היבם כהן), ולדעת שמואל - קנה רק לדברים האמורים בפרשת יבום: א. לירש את היבם (שהוא קם על שם אחיו) ב. לפטור מיבום - אם מת היבם ויש לו בנים מאישה אחרת שהיבמה הזו שנקנתה בביאה גרועה פטורה מלהתייבם שוב.

מן הנשואין: הגמרא מבארת שכל המחלוקת בין רב לשמואל היא רק במקרה שהיבמה נפלה מן האירוסין. דהיינו אם האח שמת הספיק כבר לעשות נישואין באשתו ומת - לכולי עלמא אחיו (היבם) שקנה אותה בביאה גרועה קנה אותה גם לענין תרומה. משום שכבר היתה אוכלת בתרומה בחיי אחיו, יש כח לביאה הגרועה להמשיך את המצב הקיים.

אבל אם מת האח לאחר האירוסין קודם לנישואין, שעדיין לא היתה אוכלת בתרומה (מגזירה דרבנן כדלהלן) - נחלקו רב ושמואל האם יש כח לביאה הגרועה להאכיל אותה בתרומה. לדעת רב - מכיון שהתורה ריבתה ביאה גרועה כביאה גמורה שתקנה ביבמה, ממילא היא קונה לכל. אבל לדעת שמואל - התורה ריבתה ביאה גרועה רק במקום הבעל, אבל לא נתנה לה כח יותר מהבעל, וממילא אם בחיי הבעל לא אכלה בתרומה, הביאה הגרועה אינה יכולה להאכיל אותה.

מיתבי בת ישראל פקחת: אם הכהן לא הספיק לישא אותה עד שנהיה שוטה (= נתחרש) דהיינו שהנישואין לא חלו, אינה אוכלת בתרומה (כאמור שמאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה מדרבנן). אבל אם הכהן חרש נשא אותה ומת, ונפלה לפני יבם שוטה, וכנסה היבם - אוכלת בתרומה. וכאן יפה כח היבם שמאכילה בתרומה יותר מכח הבעל שלא האכילה בתרומה.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור
052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

לדעת רב אין קושיא מהבריייתא, כי ביאה גרועה ביבם יש לה כח של קנין גמור, ולכן יפה כח היבם שמאכילה בתרומה מכח הבעל שלא האכילה. אבל לדעת שמואל קשה שהרי בחיי הבעל לא אכלה ולשיטתו אין כח לביאה גרועה של היבם יותר מהבעל?

אמר לך שמואל: פירוש הבריייתא כך הוא: אם כנס הכהן ואח"כ נתחרש - אוכלת. ואם מת לאחר מכן ונפלה לפני יבם חרש - אוכלת מכיון שכבר אכלה בחיי בעלה. וכאן יפה כח היבם מכח הבעל: שביבם חרש מתחילה (קודם ליבום) - אוכלת בתרומה (כי ביאתו הגרועה היא המשך של קנין הבעל שאכלה אצלו), אבל בעל חרש מתחילה - לא אוכלת (כי ביאתו הגרועה אינה קונה להאכיל בתרומה).

הגמרא מביאה לשון שני בפירוש מחלוקת רב ושמואל:

ואיכא דאמרי: לכולי עלמא יבמה מהאירוסין לא אוכלת כי אין כח לביאה גרועה להיות יותר מהבעל. המחלוקת מהנישואין: לדעת רב קונה לכל דבר (כדעתו של שמואל בלשון הראשון) ולדעת שמואל רק לדברים האמורים בפרשה ולא לענין תרומה.

אימא כל ביאה שהבעל מאכיל בה: כלומר רק ביאה גמורה מאכילה בתרומה.

מיתיבי בת ישראל פקחת: וכמו שהבנו בתחילה בבריייתא שמדובר שהבעל החרש כנס אותה ומת ונפלה לפני יבם חרש שאוכלת - וזה קשה לכולי עלמא.

הגמרא מתרצת: לדעת רב כמו שהעמדנו בלשון ראשון לדעת שמואל, דהיינו שמדובר שהבעל כנס אותה ואח"כ נתחרש ומת ונפלה ליבם חרש שאוכלת, כי ביאה גרועה ממשיכה את המצב של הבעל. אבל לדעת שמואל שגם יבמה מהנישואין ביאה גרועה לא קונה לענין תרומה, נשאר קשה.

ת"ר בת ישראל פקחת: שהתארסה לכהן ולאחר מכן נשתטה ונשא אותה - אינה אוכלת בתרומה (גזירה דרבנן אטו קידושי שוטה שאינם קידושין). אבל אם נולד לה בן ממנו - אוכלת בתרומה בגלל הבן ('ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו' ודורשים 'יאכילו'). ואם מת הבן - נחלקו רבי נתן וחכמים האם אוכלת בתרומה.

א"ל אביי: הרי ישראלית שהתחתנה עם כהן שאוכלת מחמתו בתרומה, אם מת בעלה אינה אוכלת יותר, ואילו לפי דברי רבי נתן היא אמורה להמשיך ולאכול?

קסבר רבי נתן: רבי נתן חולק על חכמים וסובר שלא גוזרים נישואי שוטה אטו קידושי שוטה, ולכן לדעתו גם קודם שנולד לה בן היא אוכלת מחמת בעלה, שקידשה כשהוא

פיקח וקידושיו היו אז קידושין. (אמנם אינה אוכלת משעת הקידושין עד שעת הנישואין, משום גזירה דרבנן שמא כשהיא מאורסת ימזגו לה כוס יין תרומה והיא תשקה לאחיה ולאחותה הישראלים), וממילא ברור שהיא ממשיכה לאכול גם לאחר מיתת הבן, כל עוד היא נשואה לבעלה הכהן. אבל רבנן חולקים וסוברים שגוזרים נישואי שוטה אטו קידושי שוטה, ולכן אינה אוכלת אלא רק כל זמן שיש לה בן, וכשמת מפסיקה לאכול.

א"ל אביי: מדוע כתוב בברייתא בסתם שרק כאשר נולד לה בן אוכלת בתרומה, והרי לדעת רבי נתן כבר אוכלת קודם לכן?

אי הכי ליתני מת הבן: אם הברייתא הביאה בתחילה את דעת רבנן במלואה ואח"כ את דעת רבי נתן, היתה צריכה להמשיך את דעת רבנן - נולד לה בן אינה אוכלת, ולאחמ"כ לכתוב 'רבי נתן אומר אוכלת'?

למדנו במשנתנו - וכן הבא על אחת מכל העריות (באחת מכל הביאות הנ"ל הרי זה נחשב לביאה):

אמר רב עמרם: דבר זה אמר לנו רב ששת והאיר את עינינו ממשנתנו - אשת ישראל שנאנסה למרות שמותרת לבעלה פסולה לכהונה, כלומר שאם ימות בעלה אסור לה להינשא לכהן. **ותנא תונא** כלומר ושנה התנא של משנתנו - 'וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות'. מה כוונת התנא 'וכן הבא'? כוונתו על מה שאמר בתחילת המשנה - שבא על היבמה בין בשוגג בין במזיד באונס או ברצון, ועל זה אומר התנא בהמשך המשנה - 'וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה או פסולות', ואחת מהעריות היא אשת איש, וכתוב במשנה שפסלה בביאה זו מן הכהונה, נמצא שיש הוכחה ממשנתנו שאשת ישראל שנאנסה פסולה לכהונה.

דחייא: כוונת התנא שאמר 'וכן הבא' על העראה, שאם בא על אשת איש בהעראה נפסלה לכהונה, משום שבא עליה ברצון ולא באונס והיא נעשית זונה בביאה זו, וזונה פסולה לכהונה.

קושיא על הדחייא ש'וכן' הולך על העראה: על איזה נשים אמר התנא שאם נבעלו בהעראה זה נחשב לביאה גמורה, אם כוונתו על העריות, זה אי אפשר לומר, לפי שלא יתכן לומר שאת העריות לומדים מיבמה (= 'וכן' משמע שלומדים את שאר העריות מיבמה המוזכרת בתחילת המשנה) שהרי את יבמה לומדים מעריות, שעיקר העראה נאמרה בתורה בעריות.

אלא ה'וכן' הולך על ביאה שלא כדרכה בעריות, כלומר שהתנא כתב במשנה 'ולא חילק בין ביאה לביאה' ועל זה הוא אומר בהמשך 'וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה', שכשם שביאה שלא כדרכה קונה את היבמה כך ביאה שלא כדרכה פוסלת את שאר העריות.

קושיא: אדרבה, עיקר "**מְשַׁכְּבֵי אִשָּׁה**" (= שני משכבות - כדרכה ושלא כדרכה) נאמר בתורה בעריות ולא ביבמה, וא"כ לא יתכן שלומדים ביאה שלא כדרכה בעריות מיבמה.

אלא ה'וכן' הולך על ביאה שלא כדרכה בחייבי לאוין, כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ועל זה התנא אמר 'וכן הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה', כלומר שכשם שביאה שלא כדרכה קונה את היבמה כך הבא על אחת מחייבי לאוין של כהונה שלא כדרכה פסלה לכהונה.

אמר רבא רבה: אשת כהן שנאנסה נאסרת לבעלה, ואם בעלה הכהן בא עליה לוקה משום לאו של 'זונה', שנאמר "**אִשָּׁה זָנָה וַחֲלָלָהּ לֹא יִקְחוּ**", ו'זונה' זו אשה שמנאפת תחת בעלה, ולגבי אשת כהן לא חילק הכתוב בין אונס לרצון ובכל מקרה היא נקראת "זונה" ואסורה עליו.

קושיא: וכי חייב עליה רק משום זונה ולא משום טומאה? והרי היא נאסרת עליו אף משום שהיא נבעלה למישהו אחר, שנאמר "לא יוכל בַּעֲלָהּ הָרָאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְחָהּ לְשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהַיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הִטְמָאָה...".

תירוץ: אכן חייב עליה אף משום טומאה.

קושיא: והרי נאמר לגבי סוטה "**וְשָׁכַב אִישׁ אֶתְהּ שִׁכְבַּת זָרַע וְנִעְלַם מֵעֵינֵי אִשָּׁה וְנִסְתָּרָה וְהִיא נִטְמָאָה וְעַד אֵין בָּהּ וְהוּא לֹא נִתְפָּשָׂה**", כלומר שהיא לא נאנסה אלא זינתה מרצון ולכן היא אסורה, משמע שאם היא כן "נִתְפָּשָׂה" כלומר שנאנסה הרי היא מותרת, וכיון שנאמר "והיא" משמע שרק היא מותרת אבל יש אשה אחרת שאפילו שנאנסה הרי היא אסורה, וזו אשת כהן שנאנסה. נמצא שאנו לומדים את הדין שאשת כהן שנאנסה אסורה מכך שרק אשת ישראל שנאנסה מותרת, וא"כ זה 'לאו הבא מכלל עשה' שדינו כעשה ולא לוקים עליו, וא"כ קשה על רבה שאמר שאשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה.

תירוץ: כל הנשים הנבעלות תחת בעליהן בין ברצון ובין באונס היו על בעליהן בכלל איסור "זנה", אלא שהכתוב הוציא את אשת ישראל שנאנסה מכלל זה, אבל אשת כהן נשארה בכלל האיסור ולכן בעלה לוקה עליה.

משנה: בת כהן שהתארסה לישראל אינה אוכלת בתרומה, ואם מת בעלה או שנתגרשה חוזרת לאכול בתרומה. ובת ישראל שהתארסה לכהן, מהתורה אוכלת בתרומה ומדרבנן אינה אוכלת עד שתינשא, ואם הגיע זמן הנישואין ולא נישאת אוכלת בתרומה (אליבא דמשנה ראשונה בכתובות).

בת כהן שהתארסה לפסול לה וכן בת ישראל שהתארסה לפסול לה והגיע זמן כניסתה לחופה, דהיינו כגון אלמנה לכהן גדול או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט (שביאתם עושה אותן 'חללה') לדעת רבי מאיר לא יאכלו בתרומה כי הם משומרות לביאת עבירה. לדעת רבי אלעזר ורבי שמעון יאכלו מכיון שרק הביאה עושה אותן חללה ועדיין לא נבעלו.

ואם נתגרשו או נתאלמנו מהאירוסין - אפילו לדעת רבי מאיר כשרות (הגרושה והאלמנה) להתחתן עם כהן, והכהנת הגרושה מותרת לאכול בתרומת בית אביה (=בת כהן אוכלת בתרומה מצד משפחתה), מכיון שלא נבעלו לא נפסלו לכהונה. אבל אם נתגרשו או נתאלמנו מן הנישואין כבר נפסלו לכהונה.

גמרא: ומה קידושי רשות: של ישראל עם ישראלית.

אמרו לו: קידושי רשות של ישראלים אין בהם שום אפשרות להאכיל בתרומה, מה שאין כן קידושי כהן שאם הקידושין כשרים מאכילה, ואם כן יש מקום לומר שיאכילה גם בקידושי עבירה.